

*„A ținti copiii cu produse toxice și care creează dependență
nu înseamnă reducerea riscurilor, ci producerea lor”*

*(Dr Tedros Adhanom Ghebreyesus,
Director General al OMS)*

**„Reducerea riscurilor”:
instrumentul prin care
industria globală a tutunului
distorsionează percepția și
influențează deciziile publice**

**Centrul pentru Politici
și Analize în Sănătate**

 Tel: +373 22 22 63 43

 Fax: +373 22 22 63 87

 E-mail: office@pas.md

 mun. Chișinău, str. Vasile Alecsandri 99/1

„Reducerea riscurilor”: instrumentul prin care industria globală a tutunului distorsionează percepția și influențează deciziile publice

Reducerea riscurilor (*harm reduction*) este un concept de sănătate publică pe care industria globală a tutunului și l-a însușit și l-a denaturat, în ultimele două decenii, pentru a servi interese comerciale. Prin strategii precum preluarea limbajului specific politicilor de sănătate publică, influențarea cercetării și diluarea bazei de dovezi, industria încearcă să modeleze percepția asupra acestui concept și să diminueze vigilența factorilor de decizie. Organizația Mondială a Sănătății avertizează că noțiunea de „*harm reduction*” este adesea utilizată în mod înșelător de industria globală a tutunului și va continua să fie și în viitor, motiv pentru care recomandă statelor să adopte politici fundamentate pe dovezi, care s-au dovedit eficiente în protejarea sănătății publice.

Industria globală a tutunului a acumulat un istoric îndelungat de dezinformare privind produsele pe care le comercializează, negând sau trivializând dovezile științifice. Încă din anii 1950, când au apărut primele studii care au asociat fumatul cu cancerul ([Doll & Hill, 1950](#)), industria a respins aceste concluzii, a negat dovezile care arătau că nicotina creează dependență și a minimalizat efectele nocive ale fumului de tutun asupra nefumătorilor expuși pasiv ([STOP, 2023](#)). Ulterior, industria a promovat produse pretins „mai sigure”, precum țigările „light” și „low-tar”, mințind consumatorii din întreaga lume prin manipularea testelor de măsurare a gudronului. Abia în 2008, Federal Trade Commission a revocat această metodă înșelătoare ([Federal Trade Commission, 2008](#)).

Pentru a nu-și pierde credibilitatea, industria a căutat noi strategii prin care nu doar să rămână dominantă pe piețele mondiale, ci și să creeze imaginea unei industrii complet transformate, preocupată de sănătatea consumatorilor săi. Astfel, adoptarea discursului despre „reducerea riscurilor” după 1999, când Institutul de Medicină din SUA a introdus acest concept într-un raport elaborat și publicat la solicitarea FDA, s-a dovedit a fi un punct de cotitură pentru industrie ([Berlind, 1999](#)). Anterior, marile companii transnaționale de tutun utilizau concepte vagi precum „risc redus” sau „reducerea noxelor”. Însă după publicarea raportului au început să adopte tot mai frecvent conceptul de „*harm reduction*”, într-o manieră pe care cercetările o cataloghează drept oportunistă, pentru că nu a avut la bază interesul sănătății publice, ci doar a urmărit propriile beneficii ([Peeters & Gilmore, 2015](#)).

Pe lângă negarea riscurilor, industria globală a tutunului aplică o serie extinsă de tactici pentru a influența consumatorii și politicile publice. Printre acestea se numără contestarea dovezilor din domeniul sănătății publice, finanțarea cercetărilor și a informațiilor înșelătoare, lobby-ul în procesul de elaborare a politicilor, exploatarea temei contrabandei cu tutun și îmbunătățirea propriei reputații pentru a-și crește influența ([STOP, 2019](#)).

În acest context, industria globală a tutunului utilizează conceptul de reducere a riscurilor pentru a distorsiona modul în care este percepută atât de consumatori, cât și de factorii de decizie, a căror obligație este protejarea sănătății publice. Astfel, este probabil ca reducerea riscurilor să fie în continuare utilizat ca instrument corporativ-cheie. Instituțiile responsabile de politicile publice trebuie să fie conștiente de această abordare, să rămână vigilenți și să aplice măsuri demonstrate științific ca fiind eficiente în protejarea sănătății publice.

Organizația Mondială a Sănătății a emis în 2025 o poziție publică privind utilizarea de către industrie a conceptului de „*harm reduction*”, reiterând că acțiunile acesteia sunt orientate în principal spre generarea de profit. Modul în care industria își promovează produsele - prin marketing agresiv pe rețelele sociale unde grupul țintă sunt tinerii, utilizarea unor imagini atractive pentru copii și adolescenți și niveluri de nicotină care le depășesc cele ale țigărilor convenționale - demonstrează lipsa unui interes real pentru reducerea riscurilor ([WHO, 2025₁](#)). În consecință, nivelurile de utilizare a țigărilor electronice în rândul tinerilor sunt în creștere și devin alarmante. Datele OMS indică faptul că peste 15 milioane de copii cu vârste între 13 și 15 ani utilizează aceste produse, iar tinerii sunt, în medie, de nouă ori mai predispuși decât adulții să le folosească ([WHO, 2025₂](#)).

Deși acumularea de noi date va contribui la o înțelegere mai clară a impactului pe termen lung, dovezile existente sunt deja suficiente pentru a justifica intervenții ferme. În acest context, OMS recomandă guvernelor să se concentreze pe măsuri cuprinzătoare de control al tutunului, care să reducă atât cererea, cât și oferta pentru toate produsele din tutun, nicotină și produse conexe. Aceste măsuri includ:

- Atunci când țările interzic fabricarea, distribuția și comercializarea anumitor categorii de produse, este esențială aplicarea strictă a acestor interdicții în raport cu actorii comerciali.
- În situațiile în care comercializarea este permisă, este necesară o reglementare riguroasă a produselor din tutun, nicotină și a celor conexe, prin implementarea măsurilor prevăzute de Convenția-cadru a Organizației Mondiale a Sănătății pentru Controlul Tutunului și a ghidurilor de aplicare ([WHO, 2003](#)).

Pe lângă măsuri generale, precum interzicerea vânzării către minori, obligativitatea avertismentelor de sănătate, taxarea produselor și interzicerea completă a publicității, promovării și sponsorizării, sunt necesare și intervenții specifice la nivel de produs, cum ar fi:

- interzicerea aromelor, a caracteristicilor atractive și a culorilor care sporesc atractivitatea produselor;
- limitarea concentrației de nicotină și interzicerea aditivilor care conțin sau generează substanțe cu proprietăți cancerigene, mutagene sau toxice pentru reproducere.
- Informarea publicului și oferirea de sprijin pentru renunțare prin metode dovedite, precum terapiile de substituție nicotinică și liniile telefonice gratuite dedicate renunțării.
- Interzicerea vânzării produselor nocive prin mijloace la distanță, inclusiv pe platforme digitale frecventate de copii și tineri, pentru a controla lanțul de aprovizionare.
- Protejarea politicilor de sănătate publică de interesele comerciale și de altă natură ale industriei, inclusiv prin implementarea Articolului 5.3 din Convenția-cadru a Organizației Mondiale a Sănătății pentru Controlul Tutunului și a ghidurilor aferente.

Pe baza ansamblului dovezilor actuale, OMS recomandă ca, acolo unde nu există interdicții și comercializarea este permisă, toate produsele din tutun, nicotină și cele conexe să fie supuse acestor măsuri ([WHO, 2025₁](#)).

Guvernele au la dispoziție informații, ghiduri și recomandări actualizate despre tutun, nicotină și produsele conexe oferite de Organizația Mondială a Sănătății. Instrumentul esențial este Convenția-cadru a OMS pentru Controlul Tutunului, însoțită 9 ghiduri de implementare, corespunzătoare diferitelor articole ([WHO, 2003](#)).

În 2008, Organizația Mondială a Sănătății a lansat MPOWER, un pachet tehnic de măsuri menit să sprijine țările în implementarea prevederilor Convenției-cadru a OMS pentru controlul tutunului ([WHO, 2025₂](#)). Până în 2024, peste 6,1 miliarde de persoane, ceea ce înseamnă mai mult de 75% din populația globală, erau protejate de cel puțin o măsură MPOWER. Cu toate acestea, statele trebuie să continue eforturile pentru a intensifica implementarea tuturor componentelor acestui cadru:

M (Monitor) – monitorizarea consumului de tutun și a politicilor de control;

P (Protect) – protejarea populației împotriva expunerii la fumul de tutun;

O (Offer) – oferirea de sprijin pentru renunțarea la fumat;

W (Warn) – avertizarea asupra pericolelor consumului de tutun;

E (Enforce) – aplicarea interdicțiilor privind publicitatea, promovarea și sponsorizarea;

R (Raise) – creșterea taxelor la produsele din tutun.

Totodată, OMS pune la dispoziția statelor părți ghiduri tehnice și rapoarte actualizate privind cele mai recente dovezi referitoare la noile produse din tutun și nicotină, însoțite de recomandări de reglementare ([WHO, 2025₃](#); [WHO, 2025₄](#); [WHO, 2025₅](#)).

Concluzie

Conceptul de reducere a riscurilor este exploatat de cel puțin două decenii de industria tutunului pentru a obține beneficii comerciale, de imagine și de influență, alături de alte strategii complementare utilizate în acest scop. Acest concept va continua să fie prezent și în viitor. Combaterea legitimității acțiunilor industriei în raport cu ideea de „reducere a riscurilor” nu este, în sine, dificilă. Dar este esențial ca autoritățile să rămână concentrate pe măsurile cu impact real asupra sănătății publice. Agenda de „reducere a riscurilor” nu trebuie să devină un pretext pentru reglementări superficiale sau pentru dereglementare, avertizează Organizația Mondială a Sănătății. De asemenea, OMS pune la dispoziția statelor expertiză tehnică și legislativă, precum și date actualizate constant, care pot fi utilizate de state în dezvoltarea unor politici eficiente de control al tutunului.

Bibliografie:

- Berlind, M. (1999, November 5). *FDA week note; R582*. UCSF Industry Documents Library. <https://www.industrydocuments.ucsf.edu/all-industries/documents/viewer/?iid=ngln0082&id=ngln0082&db-set=documents&industry=&rtool=metadata>
- Doll, R., & Hill, A. B. (1950). Smoking and Carcinoma of the Lung. *Br Med J*, 2(4682), 739–748. <https://doi.org/10.1136/bmj.2.4682.739>
- Federal Trade Commission. (2008, December 8). Rescission of FTC guidance concerning the Cambridge Filter Method (73 Fed. Reg. 236, E8-28969). Federal Register. <https://regulations.justia.com/regulations/fedreg/2008/12/08/E8-28969.html>
- Stopping Tobacco Organizations and Products (STOP). (2023, March 14). *Decades of lies show the tobacco industry can't be trusted*. <https://exposetobacco.org/news/tobacco-industry-lies/>
- Stopping Tobacco Organizations and Products (STOP). (2019, September 26). *Crooked Nine: Nine ways the tobacco industry undermines health policy*. <https://exposetobacco.org/resource/crookednine/>
- Peeters, S., & Gilmore, A. B. (2015). Understanding the emergence of the tobacco industry's use of the term tobacco harm reduction in order to inform public health policy. *Tobacco Control*, 24(2), 182–189. <https://doi.org/10.1136/tobaccocontrol-2013-051502>
- World Health Organization. (2025, November 12). *WHO position on tobacco control and harm reduction*. <https://www.who.int/publications/m/item/who-position-on-tobacco-control-and-harm-reduction>
- World Health Organization. (2025). *WHO global report on trends in prevalence of tobacco use 2000–2024 and projections 2025–2030*. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240116276>
- World Health Organization. (2003). *WHO Framework Convention on Tobacco Control*. <https://fctc.who.int/convention>
- World Health Organization. (2025, May 30). *Information sheet: The role of flavours in increasing the appeal of tobacco, nicotine and related products*. <https://www.who.int/publications/m/item/information-sheet--the-role-of-flavours-in-increasing-the-appeal-of-tobacco--nicotine-and-related-products>
- World Health Organization. (2025). *WHO study group on tobacco product regulation*. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240117488>
- World Health Organization. (2025). *WHO report on the global tobacco epidemic, 2025: Warning about the dangers of tobacco*. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240112063>